

N:o 26.

Ank. till Riksd. Kansli den 14 Mars 1876, kl. 2 e. m.

*Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 9,
angående skrifvelse till Kongl. Maj:t om förändring i
förordningen om hushållningen med de allmänna skogarne.*

Till Utskottets behandling har hänvisats motionen N:o 157 af Herr *Jöns Pehrsson* om förändring af Kongl. förordningen den 29 Juni 1866 beträffande hushållningen med de allmänna skogarne i riket.

Motionären erinrar om nödvändigheten för staten ej mindre än för den enskilde, att taga vara på hvad man eger, helst detta mången gång är lättare än att förtjena nya inkomster. Denna hushållsregel får än större betydelse i samma mån som staten behöfver medel för betäckande af städse ökade utgifter. I vissa skogar eger staten en riklig inkomstkälla, hvarifrån härtill erforderliga medel böra vara att tillgå om saken i öfrigt väl ordnas. Men man ser dock tyvärr — yttrar motionären — att nettoinkomsten för hvarje år uppgår endast till en bråkdel sedan omkostnaden för skogarnes förvaltning afdragits. Det kan befaras att detta missförhållande till stor del har sin grund i felaktiga eller bristfälliga lagstadganden rörande skogarnes vård, härledande sig deraf att omkring 20 år förflutit sedan tillkomsten af nu gällande föreskrifter och att under tiden på skogsfrågan i vårt land väsendtligen inverkan sociala förändringar tillkommit. Motionären erinrar i detta fall särskildt om de nya förhållanden, som blifvit en följd af att de civila och militära embetsmännen dels redan frånträdt, dels komma att efter hand frånträda dem på lön tilldelade boställen, hvilka efter hand komma att för statens räkning till arrendatorer öfverlåtas. Sedan motionären derefter uttalat sin mening om sättet för ordnandet af en bättre hushållning, tillvägagåendet vid försäljningen af årsafverkningarne m. m., hvarigenom den ökade statsinkomst han afser må kunna uppkomma, föreslår han:

att Riksdagen i underdånig skrifvelse anhåller hos Kongl. Maj:t om förändring i förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarne af den 29 Juni 1866, att alla inkomster af boställsskogarne från alla slags boställen ingå till statsverket, sedan nödiga omkostnader för skogarnes vård m. m. utgått; och att försäljningen af fullmogna skogar sker, efter omständigheterna, i större omfång och på längre afverkningstid; äfvensom att då årshyggen försäljas, sådana utbjudas på en gång; och att all försäljning sker på offentlig utlysta auktiener.

Ehuru — till följd af Riksdagens uti underdånig skrifvelse den 3 Maj sistlidna år gjorda anhållan, Kongl. Maj:t tillsatt en komité för att, med ledning af de upplysningar, som kunde inhemtas såväl om Sveriges egna förhållanden som äfven om andra länders erfarenhet i dessa hänseenden, afgifva underdånigt utlåtande i fråga om dels hvilka ändringar i nu gällande bestämmelser beträffande utarrendering af egendomar för statsverkets räkning må af förhållandena anses påkallade, dels ock huru förvaltningen af dessa må lämpligast kunna ordnas — antagas kan, att häri äfven ingå de skogar, som redan af staten öfvertagits, så har dock Utskottet så till vida funnit motionen beaktansvärd, som flera boställsskogar ännu torde finnas, som icke — enär de fortfarande disponeras af boställsinnehafvarne — för närvarande skulle kunna anses böra blifva föremål för den utredning nämnda komité har sig förelagd. Så lär förhållandet t. ex. vara med de ecklesiastiska boställena. Såsom vägledande för frågans utveckling i det af motionären angifna syftet torde, förutom hvad ända sedan 1853 blifvit i komité- och embetsverksutlåtanden yttradt, böra i minnet återkallas de åsikter i ämnet som uttalats i Rikets Ständers skrifvelse den 30 November 1863, så lydande:

“Vid frågan om den andel i boställsskogarnes afkastning, som bör tilläggas boställsinnehafvare, få Rikets Ständer till en början anmärka, att, då skogslagstiftningen uteslutande har till uppgift att åt skogarne bereda en bättre vård och endast eger ett yttre samband med reglerandet af tjenstemännens förmåner af deras boställen, hvilket ämne bör innefattas i de särskilda boställsordningarne, hvilka dels redan förefinnas, dels lära vara att förvänta, Rikets Ständer ansett, att man i allmänhet bör inom skogslagstiftningen endast så till vida hafva hänsyn till berörda ämne, att genom de i nämnda lagstiftning införda stadganden om hushållningen med boställenas skogar hinder icke lägges för tillämpningen af de särskilda föreskrifter om boställshafvandes rätt till andel i afkastningen, som antingen redan kunna vara meddelade genom militieboställsordningen och särskilda resolutioner eller ock framdeles komma att genom nya boställsordningar stadgas. Men å andra sidan tillkommer det skogslagstiftningen att bestämma huruledes Kronan i de fall, der hon tager befattnings med sjelfva skogshushållningen, skall erhålla en skälig ersättning för sina derå

nedlagda kostnader, så att icke vinsten deraf utan motsvarande skyldigheter tillfaller boställshafvaren, och Kronan utan motsvarande inkomst betungas med nya utgifter. Rikets Ständer, som trott sig kunna antaga, att skogens afkastning genom dess regelbundna behandling och sorgfälliga vård skall kunna i framtiden åtminstone fördubblas, hafva därför med alla billiga anspråk ansett vara förenligt, att Kronan, vare sig att hon åtager sig skogshushållningen eller endast förbehåller sig kontrollen derå, tillerkänner sig *hälften* af skogens afkastning såsom sin andel, öfver hvilken enligt boställsordningen icke må förfogas. Men då härvid betänkligheter möta ur den synpunkten, att dels genom ett beslut att till Kronan indraga någon del af de ecklesiastika boställesnas afkastning, intrång skulle kunna synas hafva skett i presterskapets privilegier, dels enahanda åtgärd i afseende på militärboställesna, hvilka af ålder ansetts vara genom indelningsverket för alltid anslagna till de särskilda regementena och corpserna, skulle synas förminska de militäre embetsmäns rätt, hvilka ingått i krigstjänst under förutsättning att löningsfonderna skulle vara bibehållna vid all den jordegendom, från hvilken deras inkomster härflyta; så hafva Rikets Ständer ansett att Kronan bör till presterskapet och militärcorpserna afstå hela sin andel i de ecklesiastika och militära boställesnas afkastning till förbättrande af dithörande embetsmäns lönevilkor, helst åtgärder i sådan syftning ändock måste vidtagas och till en del äro under utförande. Det synes att, sedan de gemensamma ecklesiastika och militära löningskassorna härigenom erhållit en högst betydlig förstärkning, man äfven med skäl kan på dem ställa det anspråk, att de skola i form af lönefyllnad lemna ersättning åt de boställesna, hvilka lida förlust derigenom att de förlora sin förmånsrätt till utsyning på häradsallmanningarna. Då ett sådant förfogande som nu blifvit ifrågasatt, icke utesluter möjligheten att framdeles, sedan de särskilda korporationernas och corpsernas behof af inkomster på annan väg blifvit fyllda, i sammanhang dermed till statsverkets och skogsstyrelsens omedelbara disposition indraga den ifrågavarande andelen af boställsskogarnes afkastning, torde den här ofvan uttalade grunden för statens andel i nämnda afkastning framdeles blifva i hela sin vidd tillämpad, hvarigenom en betydande tillgång för utgifternas bestridande komme att tillfalla statens skogsförvaltning.“

Häraf vill synas som Rikets Ständer redan då förutsågo hvad som sedermera inträffat, nemligen att alla civila och militära boställesna skulle komma att till statsverket indragas, och att sedan regleringen af presterskapets löner afslutats, äfven de ecklesiastika boställesnas innehafvare skulle komma i en annan ställning till boställsfrågan än tillföre. Det hinder mot statens öfvertagande af de ecklesiastika boställesnas skogar, som kunde anses ligga i presterskapets privilegier, synes numera hafva bortfallit, sedan lönerna blifvit, enligt Kongl. förordningen den 11 Juli 1862, reglerade. Hvad som deremot ännu torde böra

underkastas utredning är det rättsförhållande, hvori staten å ena sidan och kommunen å den andra befinna sig till de boställen, som på ett eller annat sätt tilldelats församlingarne för aflöningen af deras presterskap, och för erhållande af nödigt virke till prestgårds- och skolhusbyggnader, i hvilken församlingarnes rätt någon förändring ej lämpligen lära kunna ske.

Beträffande slutligen lönerogleringsfonden, så uppgick densamma vid 1873 års början till 178,241 kronor, och hade till Augusti 1875 stigit till 369,478 kronor, oberäknadt då förfallna räntor, uppgående till 18,067 kronor; alltså endast under denna tid en ökning af icke mindre än 191,237 kronor. Utgifterna under 1873 utgjorde 8,978 kronor och under 1875 kronor 9,070. Härvid torde böra märkas, att största inkomsten består af skogsmedel, räntemedel, indragna hemman och kronotionden. Man synes häraf kunna draga den slutsatsen, att skogsmedlen ej längre äro för lönerogleringsfonden behöfliga, utan kunna till statsverket eller församlingarne återgå, alldenstund fondens öfriga tillgångar mer än förslå till de nödiga utgifterna, och välbetänkt ej heller kan vara att samla fonder, då staten har stora behof att fylla.

Med förordande af motionen i nu angifna hänseenden får Utskottet alltså för sin del föreslå:

att Riksdagen aflåter underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvori — med framhållande af den åsigten, dels att all afkastning från statens skogar, så fort ske kan, och så framt annans rätt dermed ej förnärmas, ingår till statsverket, dels att vid statsegendomars blifvande utarrendering skogen ej må af arrendator eller boställsinnehafvare fritt disponeras, utan der sådan är dem till husbehof förbehållen den endast efter utsynning varder dem tilldelad — anhålles det Kongl. Maj:t täcktes låta vidtaga i nu angifna rigtning gående förändringar uti Kongl. förordningen af den 29 Juli 1866, hvarvid jemväl torde böra utredas i hvad mån staten eger dispositionsrätt till afkastningen från de boställen, som församlingarna, på ett eller annat sätt, fått sig till presterskapets aflöning öfverlåtna.

Stockholm den 16 Mars 1876.

På Utskottets vägnar:

C. F. Toll.

Reservation:

af Herr *O. Bergius*: "Med anledning af Riksdagens uti underdånig skrifvelse den 3 Maj sistlidna år derom gjorda anhållan har Kongl. Maj:t den 5 påföljande November uppdragit åt en komité att till Kongl. Maj:t afgifva underdånigt utlåtande i fråga om dels hvilka ändringar i nu gällande bestämmelser beträffande utarrendering af egendomar för statsverkets räkning kunde af förhållandena anses påkallade, dels ock huru förvaltningen af dessa egendomar lämpligast borde ordnas; och som detta uppdrag utan tvifvel omfattar äfven frågan om hushållningen med skogarne å nämnda egendomar — beträffande hvilken något undantag icke blifvit gjordt — anser jag motionärens förslag såvidt det rör sådana egendomar, hvilka förvaltas eller utarrenderas för kronans räkning, icke nu böra föranleda någon åtgärd från Riksdagens sida, utan bör enligt min tanke, den framställning, som möjligen kan blifva en följd af motionen, afse allenast de boställen, hvilka icke äro till nämnda slags egendomar hänförliga.

Genom Kongl. förordningen den 29 Juni 1866 har i öfverensstämmelse med de af Rikets Ständer i underdåniga skrivelser den 16 Februari 1858 och den 30 November 1863 angifna grunder blifvit stadgadt beträffande boställskogar, bland annat:

att å boställen skulle, så framt de ej låge i samfällighet med enskild egendom eller annat hinder mötte, en regelbunden skogshushållning införas och, der med afseende på skogens omfång och beskaffenhet sådant pröfvades tjenligt, indelning till trakthuggning ega rum;

att vid uppgörande af hushållningsplan afseende skulle fästas derpå, att boställshafvarens årliga behof af skogsfång och bete, såvidt möjligt vore, tillfredsställes, äfven om skogens uppbringande till dess största möjliga afkastning skulle derigenom fördröjas;

att, om boställes skog i betydligare mån öfverstege dess behof af skogsfång, skogen i sin helhet eller lämplig del deraf skulle ställas under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning, såsom om kronoparker vore stadgadt, men eljest ålåge det boställshafvaren att bevaka och sköta skogen med iakttagande af fastställd hushållningsplan;

att boställshafvaren, jemte det han alltid finge åtnjuta hvad af skogens afkastning honom, med afseende å dittills åtnjuten rätt och boställets behof af skogsfång skäligen borde tillkomma, derutöfver kunde, om skogen stode under
hans

hans egen vård, erhålla viss andel i afkastningen, hvilken andel efter den större eller mindre kostnad, som med skogens skötsel vore förenad, kunde bestämmas ända till halfva behållna afkastningen utöfver husbehofvet;

samt, hvad särskildt anginge ecklesiastika boställen, att den behållna afkastningen af boställes skog, som ej tillföle boställshafvaren, skulle användas i öfverensstämmelse med Kongl. förordningen den 11 Juli 1862 till bidrag vid reglerande af presterskapets inkomster, och att, när socknemän skulle kyrka eller prestgård bygga eller bättra, de finge från prestbolets eller annat dertill hörande hemmans skog njuta nödigt timmer och virke såvidt utsyning kunde, efter antagen hushållningsplan, ega rum utan inskränkning i den rätt till afkastningen, som blifvit boställshafvaren tillerkänd.

Det synes mig kunna med skäl ifrågasättas, huruvida icke genom dessa stadganden boställshafvare tillerkänts en vidsträcktare dispositionsrätt till boställes skog än som med en klok skogshushållning är förenlig. Rättigheten att utan föregången utsyning afverka skog till husbehof torde ofta hafva till följd misshushållning med skogen, och den boställshafvare derutöfver medgifna rätt till viss andel i skogens behållna afkastning lärer väl i allmänhet icke leda till det dermed åsyftade ändamål, att boställshafvare åt skogens skötsel och återväxt egna en sådan omsorg, som för dess framtida bibehållande är nödig. I följd häraf och då det utan tvifvel är af största vigt, att skogshushållningen ordnas så, att i främsta rummet skogens framtida bestånd betryggas och att derjemte staten erhåller den inkomst af skogarna som vederbör, så tvekar jag icke att uttala den mening, att en förändrad lagstiftning uti ifrågavarande hänseende är af behofvet påkallad; och bör man härvid, enligt min tanke, utgå från den grundsats, att boställshafvare till boställes skog icke tillerkännas annan rätt än att efter utsyning erhålla den myckenhet bränsle och virke, som till husbehof pröfvas vara erforderlig, samt att den afkastning, boställsskogarne derutöfver lemna, tillfaller statsverket eller användes till de allmänna ändamål, för hvilka boställena äro anslagna; allt detta dock utan inskränkning af den rätt som lagligen tillkommer nuvarande boställshafvare.

Deremot har motionärens förslag, att ecklesiastika boställsskogars afkastning skulle helt och hållet ingå till statsverket, hos mig mött väsentliga betänkligheter. Flera ecklesiastika boställen äro anskaffade af kommunerna eller donerade af enskilde personer, och dessa boställen likasom deras afkastning lärer väl icke kunna få disponeras af staten utan att den helt och hållet öfvertager presterskapets aflöning. Detsamma gäller om de af kronan anslagna hemman och lägenheter, hvilka blifvit presterskapet för all framtid tillförsäkrade; och torde staten icke heller ega rätt att om afkastningen af öfriga ecklesiastika boställen föfoga till annat ändamål än det, hvartill de blifvit gifna,

så fram icke bostälernas afkastning icke vidare är för sådant ändamål behöflig. Till stöd för riktigheten af dessa åsikter har jag att åberopa icke blott presterskapets privilegier utan äfven senare tiders lagstiftning. I Rikets Ständers underdåniga skrifvelse angående förändring i sättet för utgörande af presterskapets aflöning den 6 Juli 1857 är nemligen den grundsats uttalad, "att de presterskapet lagligen eller genom häfdvunnen vana tillhörande inkomster icke få till främmande ändamål förryckas". Denna grundsats är godkänd i Rikets Ständers skrifvelse rörande samma fråga den 26 September 1860 liksom i Kongl. förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster den 11 Juli 1862; och då i Kongl. Maj:ts till 1874 års riksdag aflåtna och af Riksdagen bifallna proposition i fråga om boställsskogar föreslagits, att försäljningsmedel för de besparade tillgångar af växande eller vindfäld skog, som vid uppgörande af planer för införande af ordnad hushållning å skogar tillhörande sådana ecklesiastiska boställen, hvilka ej utgöra någon församlings enskilda egendom, derå förefinnas och omedelbart eller inom den närmaste framtiden måste, för att ej lida eller föranleda skada, tillgodogöras, men icke kunna anses tillhöra skogens reguliera årliga afkastning eller erfordras till kyrka eller prestgårdsbyggnad inom församlingen, må, utan att ingå till prestlönerregleringsfonden och i den mån de icke behöfvas till utgifter för skogsindelning eller skogsodlingsarbeten å de skogar hvarifrån de härröra, af Kongl. Maj:t disponeras till bekostnad af skogsindelning och erforderliga skogsodlingsarbeten å andra boställsskogar, så har härvid dock fästats det uttryckliga vilkor, att dessa medel få användas *endast till förmån för andra ecklesiastiska boställen*. I betraktande häraf och då dertill vidare kommer, att den, enligt hvad ofvan nämndt är, församlingarne tillagda rätt till virke å ifrågavarande skogar icke lärer böra fränkännas dem, samt motionären icke styrkt sin uppgift, att afkastninge. från dessa skogar icke vidare skulle vara för reglerande af presterskapets inkomster behöflig, utan jag tvärt om erfarit, att de belopp hvilka derifrån ingå till lönerregleringsfonden och hvilka i följd af Kongl. Maj:ts och Riksdagens nyssnämnda beslut torde komma att under den närmaste framtiden minskas, knappast äro tillräckliga för beredande af en väl behöflig löneförhöjning till det svagast aflönade presterskapet, så finner jag, att det icke skulle vara med lag eller billighet öfverensstämmande att afhända lönerregleringsfonden den behållna afkastningen af boställsskogarne, hvarmed jag antager böra förstås den afkastning som årligen uppkommer, efter afdrag af kostnaden för skogens skötsel och förvaltning. Något vidsträcktare anspråk i afseende på afkomsten af dessa skogar anser jag derföre staten icke skäligen ega än att bekomma godtgörelse för nämnda kostnader, och kan jag alltså icke biträda motionärens förslag i denna del.

Hvad slutligen beträffar motionärens förslag om sådan förändring i Kongl.

förordningen den 29 Juni 1866, att "försäljningen af fullmogna skogar måtte ske, efter omständigheterna i större omfattning och på längre afverkningstid, äfvensom att då årsafhygge försäljes, flera sådana måtte utbjudas på en gång, och att all försäljning måtte ske på offentlig utlysta auktioner", så tillåter jag mig erinra, att, enligt hvad af 36 § i förordningen kan inhemtas, det redan är vordet genom lag stadgadt, att all försäljning af alster från de skogar, om hvilka nu är fråga, skall ske på offentlig, af Konungens Befallningshafvande kungjord auktion, men rörande försäljningssättet i öfrigt innehåller icke denna förordning några bestämmelser. Sådana bestämmelser finnas deremot, såsom bekant är, beträffande Kopparbergs län och de Norrländska länen meddelade i Kongl. förordningen den 18 September 1874. Att nu för landet i öfrigt stadga ett sådant försäljningssätt, som motionären föreslagit, skulle möjligen bereda staten en något högre inkomst än som nu erhålles och tvifvelsutan vara till fördel för större sågverksegare och virkesspekulanter men deremot medföra betydliga olägenheter för alla dem, som äro i behof af mindre partier skogsalster; och jag hyser den mening, att man härvidlag bör icke uteslutande taga i betraktande den inkomst, som kan tillfalla statsverket, utan ock tillse, att befolkningen, äfven den mindre bemedlade, i skogsfattiga orter icke må, derigenom att skogseffekter endast i större myckenhet säljas, betagas tillfälle att inköpa sitt behof af dylika produkter. Då nu dessutom, såsom antydt är, skogsstyrelsen är af gällande lagbestämmelser oförhindrad att ordna försäljningen på sätt den finner mest förmånligt och lämpligt, anser jag motionen härutinnan böra lemnas utan afseende.

På de skäl jag nu anført, men hvilka jag, hittills främmande för detta ämne, icke haft tid eller förmåga att närmare utveckla, hemställer jag att, derest motionen anses böra från Riksdagens sida föranleda en framställning till Kongl. Maj:t, denna må innefatta en anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes låta, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af mig här ofvan antydda grunder, utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till förändrade stadganden rörande hushållningen med skogarne å de boställen, hvilka icke för kronans räkning förvaltas eller utarrenderas."

Rättelser

i Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 9 (i Samlingen N:o 26):

sid. 4, rad. 16 nedifr. *står:* vissa
läs: sina

sid. 7, rad. 4 uppifr. *står:* skolhusbyggnader,
läs: kyrkobyggnader,